

**SEG atļautās emisijas apjoma samazināšana
un
Latvijas lauksaimniecība.**

**Iespējamās ietekmes uz Latvijas sabiedrību
sākotnējs novērtējums**

Kopsavilkums

Autoru grupa:

Alberts Auziņš, Dr.oec.

Agnese Krieviņa, Dr.oec.

Andris Miglavs, Dr.oec.

Projekta vadītājs _____

/Andris Miglavs/

Rīga 2014

Kopsavilkums

1. ES jaunās Klimata Politikas iniciatīvas galvenais izaicinājums lauksaimniecības nozarei.

1.1. No VARAM sagatavotā pozīcijas dokumenta projekta

Eiropas Komisija 22.01.2014. ir publiskojusi paziņojumu par klimata un enerģētikas politikas satvaru laikposmam no 2020.gada līdz 2030.gadam (turpmāk – KEPS2030).

KEPS2030 mērķis ir iezīmēt Eiropas Savienības (turpmāk – ES) klimata un enerģētikas politikas ietvaru laika posmam no 2020. līdz 2030.gadam, t.sk. nosakot Eiropas Savienības dalībvalstīm kopīgi sasniedzamos mērķus klimata pārmaiņu mazināšanas un enerģētikas jomā.

KEPS2030 palīdzētu īstenot 2011.gadā publicēto ES ilgtermiņa politikas priekšlikumu mērķus, t.i. Ceļvedi virzībai uz konkurētspējīgu ekonomiku ar zema oglekļa dioksīda emisiju līmeni 2050.gadā¹, Enerģētikas ceļvedi 2050.gadam² un Transporta balto grāmatu jeb Ceļvedi vienotai transporta telpai³.

Saskaņā ar šiem ceļvežiem ES mērķis ir līdz 2050.gadam ir panākt siltumnīcefekta gāzu (turpmāk – SEG) emisijas samazinājumu par 80–95% un tādejādi izpildīt Konvencijas mērķi - nepārsniegt globālās vidējās temperatūras pieaugumu vairāk kā par 2°C, salīdzinot ar pirmsrūpniecisko periodu.

KEPS2030 galvenais elements (attiecībā uz lauksaimniecības nozari):

1) ES dalībvalstu kopīgais SEG emisiju samazinājuma mērķis 2030.gadā

Ar KEPS2030 tiek ierosināts jauns ES dalībvalstu kopīgais siltumnīcefekta gāzu (turpmāk – SEG) emisiju samazināšanas mērķis – 40% SEG emisiju samazinājums 2030.gadā salīdzinot ar 1990.gada kopējo ES dalībvalstu SEG emisiju apjomu.

Saskaņā ar prognozēm pie esošajiem nosacījumiem ES dalībvalstu kopīgās ne-ETS darbību (pie tās pieder lauksaimniecība) SEG emisijas līdz 2030. gadam ir jāsamazina 30% apjomā no 2005.gada kopējās ES dalībvalstu SEG emisiju apjoma.

EK iniciatīvā teikts, ka ne-ETS darbību SEG emisiju mērķis tiks noteikts katrai dalībvalstij atsevišķi, pārdalot SEG emisiju samazināšanas saistības. Periodā no 2013.-2020.gadam ne-ETS darbību SEG emisiju samazināšanas mērķi katrai dalībvalstij tika noteikti, pamatojoties uz relatīvo labklājību (IKP uz vienu iedzīvotāju).

Tomēr EK iniciatīvā nav norādīts,

- 1) ka tiktu ievērota lauksaimniecības darbības un izaugsmes perspektīvas (kur SEG emisiju samazināšana praktiski automātiski nozīmē noteiktu lauksaimniecības produkcijas izlaides apjoma samazinājumu un zemes izmantošanas ekstensifikāciju.
- 2) kā katra dalībvalsts varētu attiecināt sev noteikto ne-ETS SEG emisiju apjoma samazinājumu uz dažādiem izcelsmes avotiem, no kuriem galvenie Latvijā pašlaik (pēc 2012. gada datiem) ir:
  - „mazā” enerģētika,

---

¹ COM(2011)112

² COM(2014)885

³ COM(2011)144

- transports,
- lauksaimniecība ar saviem 22 % 2012. gadā.

1.2. Izaicinājumi LV lauksaimniecības sektoram

1.2.1. Argumentēt sarunvedējiem ar EK

- 1) ka **nosakot kopējos SEG samazinājuma mērķus** jāievērtē, ka lauksaimniecības nozarē SEG emisijas atļauto apjomu samazināšana norādītajos apjomos praktiski nozīmē arī būtībā neizbēgamu lauksaimniecības izlaides apjoma samazināšanos
- 2) nosakot **SEG emisiju kvotu samazinājuma attiecinājumus uz dalībvalstīm ir jāievērtē pašlaik nepilnīgi izmantotais Latvijas lauksaimniecības zemes potenciāls**, kura izmantošanas efektivitātes kāpināšanu paredz gan visi Latvijas attīstības dokumenti, gan tas vajadzīgs arī pasaulē pieaugošā iedzīvotāju skaita pārtikas nodrošināšana vajadzība

1.2.2. Argumentēt diskusijās ar citām nozarēm Latvijā par KEPS2030 uzdevumu sadalīšanu

- 1) ka lauksaimniecībai kā vienai no Latvijas izaugsmes resursa nozarēm ne tikai **nav pieņemams nekāds samazinājums salīdzinājumā ar 2005. gadu** (praktiski pat atgriešanās 2005 gada līmenī jau nozīmētu uzdevumu samazināt lauksaimniecības izlaidi par ~ 10 % no pašreizējā līmeņa, nerunājot par izaugsmes praktisku izslēgšanu),
- 2) bet **lauksaimniecības nozarei būs pat nepieciešams papildus SEG kvotas rezervācijas resurss valsts un nozares attīstības plānos paredzētās attīstības nodrošināšanai.**

1.3. Mums zināmais procesa statuss Latvijas iekšējā starpnozaru sadalījumā.

VARAM rīkotu tematisku daļēji publisku semināru laikā (pēdējais 20. augustā) diezgan skaidri tika atzīts, ka attiecībā uz lauksaimniecību šāds samazinājums būtībā nav piemērojams. Un ka rezerves potenciālā ne- ETS izmešu samazināšanas uzdevuma izpildei būs jāmeklē citos sektoros - dominējoši tā ir mazā enerģētika un transports.

Respektējot to ieguldījumu, ko lauksaimniecība varētu sniegt. Katrā ziņā **tā bija klātesošā VARAM politiskā līdera Eināra Cilinska noslēdzošā atziņa par šo tēmu.**

Šajā pat seminārā tika pausta neformāla „sajūta”, ka EK iecerētais un akceptējamais uzdevums Latvijai ne-ETS jomā varētu būt 8 % no 2005. gada līmeņa. Tomēr- rakstiskas atsauces uz šādu sajūtu pētījuma gaitā netika atrastas.

2. Pētījuma galvenie politiski nozīmīgie secinājumi

Politiski galvenie secinājumi ir:

- (1) Latvijas lauksaimniecības sektora attīstībai atbilstīgi plāniem attīstīt lauksaimniecisko ražošanu uz racionāli pieejamajiem ~ 1,9-2,0 milj.ha nav pieņemama nekāda LSEG emisiju apjoma samazinājums un vispār ierobežošana līmenī, kas būtu mazāks:
  - 2020. gadā par 130 % no 2012. gada LSEG emisiju līmeņa (kas būtu 144% no 2005. gada līmeņa) un
  - 2030. gadā par 190 % 2012. gada LSEG emisiju līmeņa (kas būtu 212% no 2005. gada līmeņa).

Tikai pie šādiem apjomiem ir iespējams virzīties uz Latvijas lauksaimniecības zemes potenciāla pilnīgāku produktīvu izmantošanu, tuvojoties (bet pat nesasniedzot) ES pašreizējos vidējos LIZ atdeves rādītājus, bez papildus ierobežojumiem no Klimata politikas aspekta

- (2) Šī „politiskā cīņa” ir jāzīcina 2 līmeņos, kur ZM uzdevums:
- (i) **ES līmenī** – parādīt, ka kaut vai pasaules iedzīvotāju pārtikas nodrošinājuma vārdā nav pieļaujama lauksaimniecības zemes potenciāla neizmantošana kādā no dalībvalstīm un Latvijas kā lauksaimniecības attīstības jomā joprojām pārejas periodā esošas valsts gadījumā šis attīstības potenciāls ir jāievērtē veidojot ES klimata politikas uzstādījumus un, īpaši – attiecinot tos uz sektoriem un konkrētām dalībvalstīm.
  - (ii) **LV nacionālā līmenī**. ES Klimata politikas nākotnes attīstības vārdā nolemtos (ja tādi uzdevumi tiks nolemti) SEG emisiju samazināšanas uzdevumus attiecināt uz citiem Latvijas SEG emisiju avotiem, konkrēti – uz enerģētiku un transportu, kur emisiju samazinājums ir tieši saistīts ar fosilās enerģijas resursu izmantošanas samazināšanu, un, līdz ar to – arī ar LV konkurētspējas un maksājumu bilances perspektīvu uzlabošanu.
- (3) Pat ja tomēr uz Latvijas lauksaimniecību nākotnē tiktu attiecināti kādi SEG emisiju apjomu ierobežojumi, tam nekādi nevajadzētu kļūt par ierobežojošo faktoru lauksaimniecības ražošanas attīstībai.
- Var vērtēt, ka lauksaimniecības nozare kopumā, savā prognozētajā struktūrā, pat nemainoties lauksaimniecības produkcijas cenām un neievērtējot prognozēto ES tiešmaksājumu palielinājumu, no 1 ražošanā izmantotā LIZ ha rada lielāku pievienotās vērtības apjomu, kā, piemēram, par „pārtēriņu būtu pasaules tirgū jānopērk papildus SEG emisiju kvotas par tirgus cenām (15 EUR/t iepriekšējo 5 gadu perioda maksimums un 3-5 EUR/t 2014. gadā).
- Pie šādiem apstākļiem novērtējams, ka **SEG kvotas cena nepārsniegtu 0,13-0,20 EUR par 1 EUR no tikai pašā lauksaimniecībā saražotās pievienotās vērtības.**
- (4) Tomēr pēc savas ekonomiskās nozīmes sarunas par LSEG emisiju limitu lauksaimniecībai ir pielīdzināmas sarunām par ES tiešmaksājumu kopējā budžeta apjomu.
- 1 % punkts no 2005. gada līmeņa pie CO2 emisijas kvotas cenas tirgus cenas 15 EUR/t ir līdzvērtīgs ~ 325 tūkst. EUR no nozares potenciāli izņemamiem (attīstībai nepieejamiem) finanšu resursiem katru gadu.**
- (5) Praktiski **pie jebkuras SEG emisijas ierobežošanu prasošas jaunas politikas Latvijas lauksaimniecības nozarei būs nepieciešams stratēģisks plāns LSEG emisiju apjoma samazināšanai lauksaimniecībā.** Ekonomisko nozīmi šim plānam skatīt iepriekšējā secinājumā. Plānā aptverot gan augkopības, gan lopkopības nozares. Un **īpašu vērību pievērsot, augkopībā- kukurūzas audzēšanas mērķtiecībai un tehnoloģijām, bet lopkopībā vērtējot zālēdāju gaļas dzīvnieku audzēšanas efektivizēšanas aspektu no LSEG emisiju viedokļa.**
- (6) Kopumā, ir pamats vērtējumam, ka pie prognozējamajiem CO2 izmešu kvotu tirgus cenu līmeņiem līdz pat 20 EUR/t, **no lauksaimniecības attīstības publiskās politikas viedokļa vērtējot, būtu nevēlama šaubu ēnas radīšana investoriem lauksaimniecībā par nozares nākotni, jo pašlaik nav indicēts neviens administratīvi nozares SEG emisiju apjomus ierobežojošs politikas instruments, bet CO2 emisijas kvotas tirgus cenas**

pasaulē ir nozarei ir ekonomiski paceļamas, kaut attīstību nozīmīgi ierobežojošas.

- (7) Lauksaimniecībai SEG samazinājuma uzdevums 10% no 2005. gada līmeņa, pēc mūsu novērtējuma, nozīmētu praktiski uzdevumu samazināt ražošanu (lauksaimniecības izlaidi) pret pašreizējo līmeni par ~ 30%, ar no tā izrietošajām sekām – nodarbinātības vēl straujāku samazinājumu tieši lauksaimniecībā, bet papildus samazinājums būtu vēl arī saistītajās nozarēs. Un tas patiesībā nozīmē reālu lauku telpas sociālekonomisko katastrofu, jo, kā zinām, reālu alternatīvu nodarbinātībai lauku apvidos Latvijas sabiedrībai attīstīt nav bijis nedz politiskās gribas, nedz šim mērķim atvēlētu finanšu resursu.

Ja vērtētu skatījumā uz 2030.gadu šāds risinājums (-10 % no 2005. gada) nozīmētu ierobežot lauksaimniecības izlaidi līmenī, kas būtu 2,5 reizes zemāks salīdzinot ar potenciālo lauksaimniecības sektora izlaidi, kāda tā varētu būt uz Latvijas lauksaimniecības zemes pie turpmākas normālas intensīvas attīstības 2030.gadā.

- (8) SEG emisiju samazināšanas uzdevums lauksaimniecībai pat attiecībā pret 2012. gada līmeni par 1% būtībā nozīmē:
- lauksaimniecības izlaides samazināšanu par ~ 10,5 milj.EUR
  - lauksaimniecībā radītās pievienotās vērtības samazināšanu par 2,5 milj.EUR;
  - nodarbinātības lauksaimniecībā samazināšanu par 0,6 tūkstošiem pilna laika strādājošo cilvēku.
  - produktīvi izmantotas lauksaimniecības zemes platības samazinājumu par 12 tūkstošiem ha.